

УДК 338.48:336.74(477)

JEL Classification O18, R58, Q01, Q56

DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-4\(106\)-159-168](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-4(106)-159-168)

Serhii Petrukha¹

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

Nina Petrukha²

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

Challenges for Developing Social Infrastructure in Rural Areas of Ukraine in the Context of Achieving the Sustainable Development Goals

Abstract. Social infrastructure is a key component of the sustainable development of rural areas, as it directly affects the population's quality of life and the level of access to education, healthcare and social services. The article aims to develop and substantiate theoretical and methodological approaches to identifying challenges and managing the development of social infrastructure in rural areas of Ukraine in the context of achieving the Sustainable Development Goals (SDG). The paper focuses on the relationship between the social infrastructure of rural communities and modern challenges, particularly socio-economic transformations, technological changes and global trends in sustainable development, the identification of which will contribute to developing a strategy for the sustainable development of rural areas of Ukraine. The development of rural areas is focused on three key areas of sustainable development, among which, in addition to employment generation, increasing household incomes, creating decent living conditions and ensuring access to goods for the population, a significant part of the indicators concerns the development of social infrastructure in the village. The main components of social infrastructure that ensure the functioning of social services and support population development are analyzed, taking into account the indicators of the Sustainable Development Goals, in particular Goal 3 "Good Health and Well-being" and Goal 4 "Quality Education". The study's results indicate that the implemented reforms to improve the accessibility and quality of medical care have not brought the expected results due to financial difficulties and insufficient resource management. The reduction in the number of paramedical and obstetric stations by more than 40% leads to systemic problems of accessibility of primary rural medicine. Instead, according to general indicators, there is little progress in achieving the SDGs in education. However, despite improved access to technology and inclusive education, rural educational institutions face a lack of funding and a reduction in educational institutions. Solving the identified problems requires developing an effective strategy for sustainable development and sometimes a complete revival of the social infrastructure of rural areas.

Keywords: inclusion, innovation, economic development, partnership, rural communities, rural population, rural areas, social infrastructure, sustainable development.

Suggested Citation

Petrukha, S., Petrukha, N. (2024). Challenges for Developing Social Infrastructure in Rural Areas of Ukraine in the Context of Achieving the Sustainable Development Goals. *Oblik i finansi*, 4(106), 159-168. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-4\(106\)-159-168](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-4(106)-159-168)

¹ Serhii Petrukha, Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine.

ORCID 0000-0002-8859-0724

E-mail: psv03051984@gmail.com (*Corresponding author*)

² Nina Petrukha, Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine.

ORCID 0000-0002-3805-2215

Виклики для розбудови соціальної інфраструктури сільських територій України в контексті досягнення Цілей сталого розвитку

Анотація. Соціальна інфраструктура є ключовим компонентом сталого розвитку сільських територій, оскільки вона безпосередньо впливає на якість життя населення, рівень доступу до освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг. Метою статті є розробка та обґрунтування теоретико-методологічних підходів до ідентифікації викликів та управління розбудовою соціальної інфраструктури сільських територій України в контексті досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). В роботі зосереджена увага на взаємозв'язку соціальної інфраструктури сільських громад із сучасними викликами, зокрема соціально-економічними трансформаціями, технологічними змінами та глобальними тенденціями сталого розвитку, ідентифікація яких сприятиме розробці стратегії сталого розвитку сільських територій України. Встановлено, що розбудова сільських територій орієнтована на три ключових напрямки сталого розвитку, серед яких, окрім формування зайнятості, підвищення доходів домогосподарств, створення гідних умов життя та забезпечення доступу населення до благ, значна частина індикаторів стосується розвитку соціальної інфраструктури села. Проаналізовано основні складові соціальної інфраструктури, які забезпечують функціонування соціальних послуг та підтримують розвиток населення, беручи до уваги окремі індикатори Цілей сталого розвитку, зокрема цілі 3 «Міцне здоров'я та благополуччя» та цілі 4 «Якісна освіта». Результати дослідження свідчать, що впроваджені реформи, спрямовані на покращення доступності та якості медичного обслуговування, не принесли очікуваних результатів через фінансові труднощі й недостатнє управління ресурсами. Зменшення кількості фельдшерсько-акушерських пунктів на понад 40% призводить до системних проблем доступності первинної ланки сільської медицини. Разом з тим, за загальними показниками можна констатувати певний прогрес у досягненні ЦСР в освіті. Однак, попри покращення доступу до технологій та інклюзивного навчання, сільські заклади освіти стикаються з браком фінансування і скороченням кількості закладів освіти. Вирішення виявлених проблем вимагає розробки дієвої стратегії сталого розвитку, а інколи й повного відродження соціальної інфраструктури сільських територій.

Ключові слова: інклюзивність, інновації, економічний розвиток, партнерство, сільські громади, сільське населення, сільські території, соціальна інфраструктура, сталий розвиток.

Постановка проблеми. Сільські території – невід'ємна складова адміністративно-територіального устрою, джерело просторового розміщення аграрного виробництва, осередок збереження національної ідентичності, культурної спадщини та традицій. За період незалежності України, поруч із певними позитивними наслідками окремих реформ, все ж таки домінують негативні явища стрімкої депопуляції сільського населення, занепаду соціальної інфраструктури, зниження сільської поселенської мережі та зростання кількості депресивних сільських територій.

Розбудова соціальної інфраструктури сільських територій є не лише ключовим фактором економічного відновлення, а й стратегічним напрямом забезпечення їхнього сталого розвитку. Формування розвиненої соціальної інфраструктури здатне мінімізувати міграційні процеси, активізувати підприємницьку діяльність і підвищити рівень зайнятості, що є передумовою для економічної стабільності регіонів. У цьому контексті дослідження проблематики розбудови соціальної інфраструктури є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у дослідження питань розбудови соціальної інфраструктури в сільській місцевості зробили такі зарубіжні вчені, як: Г. Важноніє та Р. Пакелтієне (*G. Vazonienė and R. Pakeltienė*) [3], І. Зикене та В. Снешка (*I. Zykiene and K. Snieška*) [2], І. Маннгат, Р. Зайн та З. Джамабуддін (*I. Manggat, R. Zain and Z. Jamaluddin*) [4], К. Мартенс, А. Вулф та М. Ханіш (*K. Martens, A. Wolff and M. Hanisch*) [7], Д. Рубарт (*D. Rhubart*) [6], С. Хуссейн та С. Ашфак (*S. Hussain and S. Ashfaq*) [5], А.Н. Фатур Рохман та І. Відіанінгсіх (*A.N. Fatur Rohman and I. Widianingsih*) [1] та ін.

Серед вітчизняних дослідників, які займалися вивченням проблематики розвитку соціальної інфраструктури, варто відзначити В. Жука, С. Василюшина та Ю. Нежид [9], Е. Лібанову [8], В. Рябокonia та Л. Парок [10], Т. Степаненко та В. Ярову [13], М. Талавирю та І. Косач [11], О. Шпикуляка, І. Баланюка, Д. Шиленко та Т. Колесник [12] та ін.

Протягом останніх 34 років дослідження соціальної інфраструктури засвідчили її ключову роль як у стимулюванні економічного розвитку, так і в

забезпеченні соціальної стабільності сільських територій [1]. У працях зарубіжних науковців обґрунтовано, що розвиток соціальної інфраструктури сільських територій є ключовим чинником, який визначає інвестиційну привабливість регіону, сприяє залученню нових мешканців і туристів, а також стимулює економічну активність [2–5].

Д. Рубарт (*D. Rhubarth*) та інші дослідники виявили, що «соціальна інфраструктура має значний потенціал впливу на соціальне, ментальне та фізичне здоров'я населення, а її оцінка відкриває можливості для глибшого розуміння механізмів її розбудови та підвищення якості життя мешканців сільських територій» [6]. К. Мартенс, А. Вулф та М. Ханіш (*K. Martens, A. Wolff, M. Hanisch*) наголошують на важливості соціальних інновацій для розбудови соціальної інфраструктури сільських районів, що може скоротити розрив у розвитку та сприяти впровадженню інновацій [7].

Академік НАН України Е. Лібанова підкреслює, що справжнє відновлення України вимагає комплексного підходу, де соціальна інфраструктура, разом з іншими факторами становитимуть міцний фундамент для побудови потужної країни [8]. Науковці під керівництвом академіка НААН В. Жука розглядають розвиток соціальної інфраструктури як «невід'ємну складову структурно-компонентного підходу до реалізації організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки» [9, с. 59]. Як зазначають В.П. Рябоконт та Л.А. Рарок «соціальна інфраструктура сільських територій є одним із найбільш значущих внутрішніх чинників якості й рівня життя сільського населення, дослідження яких в умовах урбанізації набуває особливого значення» [10, с. 64]. М. Талавіря та І. Косач зазначають, що соціальна інфраструктура підвищує якість життя, здоров'я, культурний та духовний розвиток, а також сприяє соціальній інтеграції вразливих груп населення [11, с. 86]. О. Шпикуляк, І. Баланюк, Д. Шеленко та Т. Колесник наголошують на важливості впровадження кооперативних підходів для сталого розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, що сприятиме ефективному вирішенню спільних проблем громад [12].

Отже, подальший науковий дискурс повинен зосередитися на взаємозв'язку соціальної інфраструктури сільських громад із сучасними викликами, зокрема соціально-економічними трансформаціями, технологічними змінами та глобальними тенденціями сталого розвитку, що сприятиме розробці стратегії сталої розбудови сільських територій України.

Мета статті полягає в розробці та обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів до ідентифікації викликів та управління розбудовою соціальної інфраструктури сільських територій України в контексті досягнення Цілей сталого розвитку.

Методика дослідження. Для досягнення мети використано методи порівняння, теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, розрахунково-конструктивний метод, що забезпечило систематизацію статистичних даних, дослідження поточного стану та виявлення проблемних аспектів. Абстрактно-логічний та монографічний методи допомогли узагальнити результати та розробити рекомендації щодо удосконалення соціальної інфраструктури сільських територій, зокрема в контексті досягнення Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР).

Виклад основного матеріалу. Сільські території України перебувають у стані структурної кризи, що загрожує їхній соціально-економічній стабільності. Основними проблемами є зниження рівня доходів, зростання безробіття, деградація соціальної інфраструктури та зношеність матеріально-технічних ресурсів [13]. Критичним викликом також є низький рівень оплати праці, що впливає на мотивацію та спричиняє відтік трудових ресурсів, поглиблюючи кризу [14].

З огляду на ці виклики, постає необхідність комплексного аналізу показників розвитку соціальної інфраструктури сільських територій у їх нерозривній єдності з індикаторами ЦСР, визначеними у 2015 р. ООН (рис. 1), моніторинг яких відображає Державна служба статистики на спеціалізованій платформі у партнерстві з ПРООН в Україні в рамках програми ООН «Сприяння стратегічному плануванню та фінансуванню стійкого розвитку України як на національному, так і на регіональному рівні», що фінансується Спільним Фондом ЦСР [16].

Як бачимо із рис. 1, розбудова сільських територій прямо орієнтована на три ключових напрями сталого розвитку, серед яких, окрім формування зайнятості, доходів домогосподарств, створення гідних умов життя та доступу населення до благ, вагома частина індикаторів пов'язана із розвитком соціальної інфраструктури села.

Станом на 01.01.2022 р. в Україні проживало 12,5 млн сільського населення, що на 5,0 млн (у 1,4 рази) менше, ніж у 1990 р. Частка сільського населення зменшилася з 32,7% у 1990 р. до 30,3% у 2022 р. [17]. У довоєнному 2021 р. природне скорочення сільського населення становило 148,1 тис. осіб, при цьому темпи його зменшення майже в 1,5 рази перевищували темпи скорочення міського населення.

Однак, реальна ситуація з депопуляцією сільського населення може бути ще більш серйозною, ніж відображено у статистичних даних. Факторами, що сприяють «вимиранню села», є високі показники смертності та старіння населення. Водночас війна значно посилила депопуляційні процеси, оцінити масштаби яких можна буде пізніше.

Станом на кінець 2021 року рівень зайнятості в сільській місцевості складав 46,7% [18]. Разом із депопуляцією, значний вплив на скорочення сільського населення мають механічна трудова міграція, зокрема відтік молоді до міст і закордон у пошуках роботи та кращих умов життя, економічні фактори та занепад соціальної інфраструктури.

Зайнятість, доходи та добробут домогосподарств

- **Ціль 1. Подолання бідності**
 - Підвищення життєстійкості соціально вразливих верств населення
- **Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства**
 - Забезпечення доступності збалансованого харчування для всіх верств населення
 - Підвищення вдвічі продуктивності сільського господарства
- **Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання**
 - Підвищення рівня зайнятості населення
- **Ціль 10. Скорочення нерівності**
 - Забезпечення прискореного зростання доходів найменш забезпечених 40 відсотків населення

Соціальна інфраструктура

- **Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя**
 - Зниження метринської, дитячої та загальної смертності
 - Зниження поширеність тютюнокуріння серед населення
- **Ціль 4. Якісна освіта**
 - Забезпечення доступності якісної дошкільної та шкільної освіти
 - Збільшення поширеності серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності
 - Створення у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів
- **Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура**
 - Забезпечення доступності Інтернету

Гідні умови життя та доступ до благ

- **Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови**
 - Забезпечення доступності якісних послуг з постачання безпечної питної води,
 - Забезпечення доступності сучасних систем водовідведення
- **Ціль 10. Скорочення нерівності**
 - Забезпечення доступності послуг соціальної сфери

Рис. 1. Фокус окремих Цілей сталого розвитку в контексті розбудови сільських територій

Джерело: сформовано авторами на основі [15, 16].

Однією з базових складових соціальної інфраструктури є система закладів охорони здоров'я. Реформа сільської медицини стала одним із важливих викликів для нашої держави, яка, на думку багатьох експертів, так і не принесла очікуваних позитивних ефектів. У 2017 р. було прийнято Закон України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» [19], метою якого було інвестування понад 5 млрд грн у будівництво нових амбулаторій, оновлення парку автомобілів швидкої допомоги, цифровізацію тощо. Далі, у 2018 р. відповідно до Наказу профільних Міністерств № 178/24 [20] була сформована нова типологія місць надання первинної медичної допомоги, зокрема із виділенням таких закладів: (1) Центр ПМД (в пунктах з населенням понад 15000 осіб); (2) Амбулаторія групової практики (в пунктах з населенням від 3000 осіб); (3) Амбулаторія монопрактики (в пунктах з населенням 1500 осіб); (4) Пункт здоров'я (в пунктах з населенням до 1500 осіб). З огляду на те, що в Україні середня чисельність мешканців села коливається в межах 400-

500 осіб, а у віддалених регіонах Полісся чи українських Карпат – 200-300 осіб [17], мова йде про переобладнання колишніх сільських ФАПів на «пункти здоров'я». Особливістю такого пункту є наявність молодших спеціалістів з медичною освітою та/або лікаря, що забезпечує нерегулярне надання первинної медичної допомоги. Внаслідок цього мешканці села залишилися без постійного лікаря чи фельдшера, що призвело до прискореного відтоку населення, особливо молоді, до міст.

Як підкреслюють експерти, законодавчі ініціативи «не вирішили головних питань щодо фінансування первинної ланки сільської медицини, зокрема фельдшерсько-акушерських пунктів, та не визначили остаточно суб'єкта, який має здійснювати їх фінансове забезпечення. В сучасних умовах, через втрату фінансових коефіцієнтів пріоритетності, закладам сільської місцевості надзвичайно складно конкурувати з потужними міськими лікарнями в процедурах контракування медичних послуг та їх оплати за рахунок коштів державного бюджету» [21, с. 124-125].

Хоча в більш крупних сільських громадах ситуація стабілізувалася завдяки кращому забезпеченню медичним обладнанням, первинна ланка сільської медицини в малих та віддалених населених пунктах залишалася і залишається

«катастрофічною». Це підтверджують дані Аналітичного звіту незалежної асоціації «Médicos del Mundo» [22], згідно з яким кількість ФАПів зменшилася більш ніж на 40% від початку реформи (рис. 2).

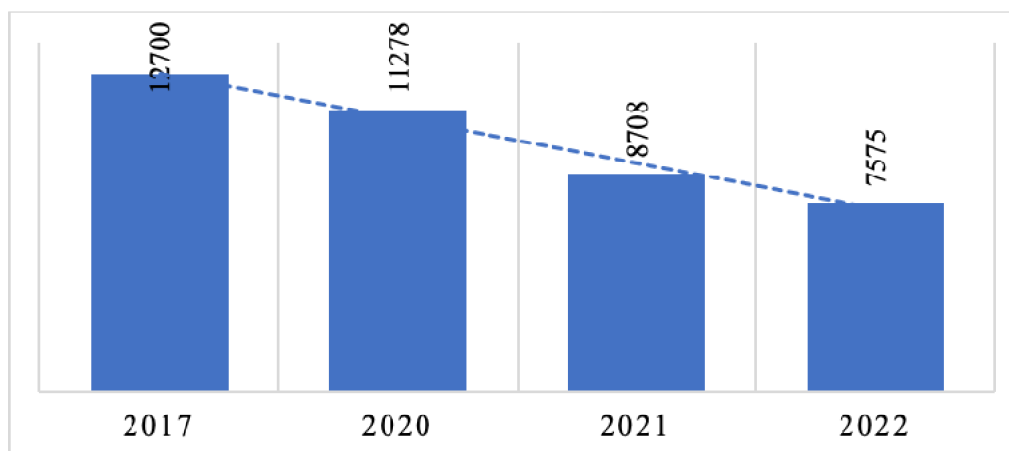

Рис. 2. Динаміка кількості ФАПів в Україні у 2017-2022 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [22].

Життя є основною цінністю для кожної людини, а здоров'я та довголіття – ключовими сферами соціально-економічної політики держави. До війни Україна входила до країн з найвищими темпами природного скорочення населення. Середня очікувана тривалість життя в Україні становила 66,4 роки, що ставило її на останнє місце серед країн ЄС [17].

Відповідно до індикаторів ЦСР 3, у 2021 р. кількість випадків материнської смертності на 100 000 живонароджених зросла на 33,2 порівняно з 2015 р., перевищуючи рівень міської місцевості на 7,7 (табл. 1). Хоча показники дитячої смертності мають незначну позитивну динаміку, вони все ще залишаються надто високими.

Таблиця 1. Окремі індикатори Цілі сталого розвитку 3 «Міцне здоров'я та благополуччя» за типом місцевості України

Показник	Тип місцевості	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Відхилення 2021 р. від 2015 р.
Кількість випадків материнської смерті, на 100 000 живонароджених	міська	15,4	13,1	6,3	13,2	15,3	16,4	39,9	+24,5
	сільська	14,4	11,6	14,3	11,2	14,1	23,0	47,6	+33,2
Смертність дітей у віці до 5 років, випадків на 1000 живонароджених	міська	8,5	8,0	8,1	7,8	7,4	7,4	8,0	-0,5
	сільська	10,5	10,2	10,4	9,5	9,8	8,7	8,8	-1,7

Джерело: сформовано авторами на основі [16].

За даними Держстату, основними причинами смертності в сільській місцевості у 2005-2021 рр. були хвороби системи кровообігу (65,7%), новоутворення (9,3%), хвороби органів травлення (3,1%) та хвороби органів дихання (3,0%) [18]. Тому розвиток медичної інфраструктури є екзистенційною потребою для збереження життя та зміцнення

здоров'я населення сільської місцевості шляхом забезпечення доступу до якісних медичних послуг.

Наступною вагомою складовою соціальної інфраструктури сільських територій є освіта. З першого погляду, можна зробити попередній висновок про досягнення цільових орієнтирів сталого розвитку, пов'язаних із якісною освітою (табл. 2).

Таблиця 2. Окремі індикатори Цілі сталого розвитку 4 «Якісна освіта»

Показник	2015	2019	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2021 р. від 2015 р.
Кількість учнів денних закладів загальної середньої освіти у розрахунку на одного вчителя	8,5	9,4	9,6	9,7	10,1	10,0	+1,5
Частка закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, що мають доступ до мережі Інтернет, %	85,9	95,2	98,8	98,4	95,5	96,5	+10,6
Частка закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, в яких комп'ютери використовуються в освітньому процесі, %	72,3	98,7	99,3	99,5	98,2	98,6	+26,3
Частка денних закладів загальної середньої освіти, у яких організовано інклюзивне навчання, %	-	36,1	44,1	52,1	53,8	57,8	+21,7 (проти 2019 р.)

Джерело: сформовано авторами на основі [16].

Зокрема, спостерігається загальне поліпшення доступу до технологій у сільських закладах освіти. Наприклад, частка закладів з доступом до Інтернету зростає з 85,9% у 2015 р. до 96,5% у 2023 р. Також відзначається зростання інклюзивного навчання в денних закладах загальної середньої освіти з 36,1% у 2019 р. до 57,8% у 2023 р. Однак, збільшення кількості учнів на одного вчителя може негативно вплинути на якість освіти.

Проте, провівши аналіз додаткових показників розвитку освіти та її інфраструктури за типом місцевості, показники є не такими втішними. За даними табл. 3 можна зробити висновок про

значно нижчий рівень охоплення дітей закладами дошкільної освіти (відношення загальної кількості вихованців закладів дошкільної освіти до загальної кількості дітей у віці 1-6 років) у сільській місцевості (35,0% у 2022 р.) у порівнянні із міською місцевістю (62,0%). Факторами цього стало як зниження народжуваності, так і закриття низки закладів у процесі реформування мережі. Протягом досліджуваного періоду в селах України закрито понад 4 тис. шкіл, що, у свою чергу, змусило багато родин направляти дітей до міських закладів загальної середньої освіти.

Таблиця 3. Окремі показники розвитку освіти за типом місцевості України

Показник	Тип місцевості	2015	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022 р. від 2015 р.
Кількість закладів дошкільної освіти, тис. од.	міська	5,7	5,8	6,1	6,0	5,7	-
	сільська	9,1	9,0	9,2	9,0	8,2	-0,9
Кількість дітей у закладах дошкільної освіти, тис. осіб	міська	981	936	885	847	711	-270,0
	сільська	310	294	266	264	223	-87,0
Охоплення дітей закладами дошкільної освіти, %	міська	64	73	75	78	62	-2,0
	сільська	40	43	42	43	35	-5,0
Кількість закладів загальної середньої освіти, тис. од.	міська	5,7	5,6	5,6	5,5	5,3	-0,4
	сільська	11,7	9,6	9,3	8,4	7,7	-4,0
Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	міська	2586	2935	2999	3035	2908	+322,0
	сільська	1197	1204	1212	1196	1134	-63,0
Кількість учителів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	міська та сільська	444,1	439,9	439,6	434,8	401,8	-42,3

Джерело: сформовано авторами на основі [18].

Рис. 3. Концептуальний підхід до формування стратегії сталого розвитку сільських територій України

Джерело: розроблено авторами.

Реформа сільської освіти через створення опорних шкіл, з одного боку, має позитивні наслідки, зокрема у покращенні ефективності утримання шкіл та забезпеченні їх матеріальними ресурсами і педагогічними кадрами. Однак, фінансування таких шкіл залишається недостатнім, вони часто залежать

від доходів громад, що вимагає залучення додаткових джерел для утримання. Також існують проблеми доступу для дітей з віддалених населених пунктів, зокрема щодо шкільного транспорту та якісного дорожнього покриття.

Іншим вагомим питанням є суттєвий відтік педагогічних кадрів із села через низький соціальний статус, низьку оплату праці та відсутність належних умов для проживання та добробуту. Особливо це стосується нестачі молодих педагогів, які після закінчення педуніверситетів відмовляються працювати в сільських школах через низьку заробітну плату і нерозвинену соціальну інфраструктуру. Так, станом на 2022 р. середня заробітна плата в освіті становила 11 489 грн, що лише 79% від середнього рівня по економіці держави [18].

Окрім проаналізованих вище викликів розбудови сільських територій, є ще низка проблем, які є «спадковими» для українського села та свідчать про інституційну неспроможність як державної, так і місцевої влади їх швидкого вирішення: відсутність адекватних автомобільних шляхів і маршрутів громадського транспорту, що ускладнює доступність для мешканців до міст та центрів обслуговування; віддаленість та ізоляція від сучасних соціокультурних і технологічних тенденцій; висока залежність від аграрного сектору без диверсифікації економіки; системні проблеми з водопостачанням, водовідведенням, електропостачанням та іншими комунальними послугами; нав'язаний суспільством негативний стереотип «сільського способу життя»; обмежені бюджетні кошти та відсутність інвестицій у покращення і розвиток соціальної інфраструктури у сільських районах; високий рівень корупції, неефективність управління бюджетними коштами та інфраструктурними проектами тощо.

В таких умовах постає нагальна потреба у побудові, окрім прийняття декларативних нормативно-правових актів, дієвої стратегії сталого розвитку (а інколи й повного відродження) соціальної інфраструктури сільських територій (рис. 3).

На нашу думку, імплементація такого концептуального підходу дозволить ефективно розбудовувати та управляти розвитком соціальної інфраструктури сільських територій, що сприятиме досягненню Цілей сталого розвитку і покращенню якості життя сільського населення.

Висновки. Соціальна інфраструктура відіграє критичну роль у розбудові сільських територій та досягненні ЦСР ООН, забезпечуючи доступ до

освіти, охорони здоров'я, культури і дозвілля, житлових умов та культурних ресурсів. Вона сприяє зменшенню нерівності між міськими та сільськими районами, покращує якість життя мешканців, збільшує можливості для економічного зростання і створення робочих місць.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що впроваджені реформи, спрямовані на покращення доступності та якості медичного обслуговування, не принесли очікуваних результатів через фінансові труднощі й недостатнє управління ресурсами. Зменшення кількості ФАПів на понад 40% призводить до системних проблем доступності первинної ланки сільської медицини, які необхідно вирішувати для підтримки здоров'я селян. Разом з тим, за загальними показниками можна констатувати певний прогрес у досягненні ЦСР в освіті, але є потреба в подальших заходах для їх покращення. Попри покращення доступу до технологій та інклюзивного навчання, сільські заклади освіти стикаються з браком фінансування і скороченням кількості закладів освіти.

Як наслідок, фіксується стрімка депопуляція сільського населення в Україні, що зумовлена відтоком молоді до міст чи зарубіжжя в пошуках кращих умов життя та робочих місць. Разом з тим, високі темпи природного скорочення і старіння сільського населення потребують комплексного підходу для збереження життєздатності сільських територій.

Подолання вищезгаданих викликів можливе на основі запровадження комплексного концептуального підходу до формування стратегії сталого розвитку сільських територій України, який базується на комплексному підході до імплементації стратегії управління, націленої на вирішення не лише окремих проблем, але й на створення умов для збалансованого розвитку, що враховує потреби людей, економічні можливості й екологічні вимоги. У своїй сукупності очікуваний результат полягає у досягненні індикаторів сталого розвитку та зростання якості життя, модернізація соціальної інфраструктури сільських територій, що стане важливим фактором їх відродження і післявоєнної відбудови.

4 Список використаних джерел

1. Fatur Rohman A.N., Widianingsih I. Research on the Social Infrastructure: Bibliometric Analysis from 1990–2024. *Jurnal Pembangunan Pemberdayaan Pemerintahan*. 2024. № 9(1). pp. 1–21. <https://doi.org/10.33701/j-3p.v9i1.4004>
2. Zykiene I., Snieška V. Fizinės infrastruktūros įtaka regioniniam patrauklumui. *Ekonomika ir vadyba*. 2011. № 16. pp. 465–471. URL: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367176921965/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content> (дата звернення: 12.12.2024).
3. Vazonienė G., Pakeltienė R. Methods for the Assessment of Rural Social Infrastructure Needs. *European Countryside*. 2017. Vol. 9, no. 3. pp. 526–540. <https://doi.org/10.1515/euco-2017-0031>
4. Manggat I., Zain R., Jamaluddin Z. The Impact of Infrastructure Development on Rural Communities: A Literature Review. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. 2018. Vol. 8, no. 1. <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v8-i1/3837>
5. Hussain S., Maqbool R., Hussain A., Ashfaq S. Assessing the Socio-Economic Impacts of Rural Infrastructure Projects on Community Development. *Buildings*. 2022. Vol. 12, no. 7. <https://doi.org/10.3390/buildings12070947>

6. Rhubart D., Henly M., Guest M. A. et al. Social Infrastructure and Health among Mid-Life and Older Adults in Rural America: An Environmental Scan of Existing Data. *Aging and Health Research*. 2024. № 4. <https://doi.org/10.1016/j.ahr.2024.100186>
7. Martens K., Wolff A., Hanisch M. Understanding social innovation processes in rural areas: empirical evidence from social enterprises in Germany. *Social Enterprise Journal*. 2020. Vol. 17, Iss. 2. <https://doi.org/10.1108/sej-12-2019-0093>
8. Лібанова Е. Щодо повоєнного відродження України: Стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 14 грудня 2022 року. *Вісник Національної академії наук України*. 2022. № 5. С. 17-23. <https://doi.org/10.15407/vsn2023.02.055>
9. Zhuk V. M., Vasylyshyn S. I., Nezhyd Yu. S. Employment in the agricultural sector of the Ukrainian economy: managerial, economic and accounting aspects: monograph. Tallinn: Teadmus OÜ, 2024. 233 p. URL: https://api.teadmus.org/storage/published_books/employment_in_the_agricultural_sector/monograph.pdf (дата звернення: 12.12.2024).
10. Рябоконт В. П., Рарок Л. А. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій. *Економіка АПК*. 2016. № 4. С. 56-65.
11. Талавиця М., Косач І. Сучасні аспекти розвитку інфраструктури сільських територій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 2(30). С. 85-92. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2\(30\)-85-92](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2(30)-85-92)
12. Шпикуляк О. Г., Баланюк І. Ф., Шеленко Д. І., Колесник Т. В., Бойчук А. Я. Стимулювання розвитку «зелених» енергетичних кооперативів як форми організації бізнесу у розбудові соціальної інфраструктури сільських територій. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 9. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13648686>
13. Степаненко Т., Ярова В., Дьяконов С. Сталий розвиток сільських територій України: проблеми та перспективи. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 76. С. 162-168. <https://doi.org/10.32782/bses.76-23>
14. Нежид Ю. С., Бухало О. В. Місце оплати праці в концепції соціально відповідального бізнесу аграрного сектора економіки. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2024. № 3(87). С. 47-52. <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2024-87-8>
15. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 12.12.2024).
16. 17 цілей, щоб змінити наш світ: офіційна платформа Державної служби статистики України. URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/> (дата звернення: 20.11.2024).
17. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2022 р.: збірник Державної служби статистики України / За ред. М. Тімоніної. Київ: ДССУ, 2022. 84 с.
18. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.11.2024).
19. Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості: Закон України від 14.07.2017 р. № 2206-VIII, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2206-19#Text> (дата звернення: 23.11.2024).
20. Про затвердження Порядку формування спроможних мереж надання первинної медичної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 06.02.2018 р. № 178/24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0215-18#Text> (дата звернення: 22.11.2024).
21. Кондратьєва І. М. Розвиток сільської медицини в Україні в сучасних умовах. *Державне будівництво*. 2022. № 2(32). С. 118-127. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2022-2-11>
22. Доступ до системи охорони здоров'я в сільській місцевості під час війни в Україні: аналітичний звіт незалежної асоціації Médicos del Mundo. URL: <https://surl.li/pngwio> (дата звернення: 25.11.2024).

4 References

1. Fatur Rohman, A. N., & Widianingsih, I. (2024). Research on the Social Infrastructure: Bibliometric Analysis from 1990-2024. *Jurnal Pembangunan Pemberdayaan Pemerintahan*, 9(1), 1-21. <https://doi.org/10.33701/j-3p.v9i1.4004>
2. Zykiene, I. & Snieška, V. (2011). Fizinės infrastruktūros įtaka regioniniam patrauklumui [The impact of physical infrastructure on regional attractiveness]. *Ekonomika ir vadyba*, 16, 465-471.
3. Vazonienė, G. & Pakeltienė, R. (2017). Methods for the Assessment of Rural Social Infrastructure Needs. *European Countryside*, 9(3), 526-540. <https://doi.org/10.1515/euco-2017-0031>
4. Manggat, I., Zain, R. & Jamaluddin, Z. (2018). The Impact of Infrastructure Development on Rural Communities: A Literature Review. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8(1). <https://doi.org/10.6007/ijarbs/v8-i1/3837>
5. Hussain, S., Maqbool, R., Hussain, A. & Ashfaq, S. (2022). Assessing the Socio-Economic Impacts of Rural Infrastructure Projects on Community Development. *Buildings*, 12(7), 947. <https://doi.org/10.3390/buildings12070947>

6. Rhubart, D., Henly, M., Guest, M. A. et al. (2024). Social Infrastructure and Health among Mid-Life and Older Adults in Rural America: An Environmental Scan of Existing Data. *Aging and Health Research*, 4. <https://doi.org/10.1016/j.ahr.2024.100186>
7. Martens, K., Wolff, A., & Hanisch, M. (2020). Understanding social innovation processes in rural areas: empirical evidence from social enterprises in Germany. *Social Enterprise Journal*, 17(2). <https://doi.org/10.1108/sej-12-2019-0093>
8. Libanova, E. (2022). Shchodo povoiennoho vidrodzhennia Ukrainy: Stenohrama dopovidi na zasidanni Prezydii NAN Ukrainy 14 hrudnia 2022 roku [On the post-war revival of Ukraine: Transcript of the report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine on 14 December 2022]. *Visnyk NAN Ukrainy*, 5, 17-23. <https://doi.org/10.15407/visn2023.02.055>
9. Zhuk, V. M., Vasylyshyn, S. I. & Nezhyd, Yu. S. (2024). Employment in the agricultural sector of the Ukrainian economy: managerial, economic and accounting aspects: monograph. Tallinn: Teadmus OÜ.
10. Riabokon, V. P. & Rarok, L. A. (2016). Rozvytok sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii [Development of social infrastructure in rural areas]. *Ekonomika APK*, 4, 56-65.
11. Talavyria, M., Kosach, I. (2022). Suchasni aspekty rozvytku infrastruktury silskykh terytorii [Modern Aspects of Infrastructure Development of Rural Areas]. *Problems and prospects of economics and management*, 2(30), 85-92. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2\(30\)-85-92](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2(30)-85-92)
12. Shpykuliak, O. H., Balaniuk, I. F., Shelenko, D. I., Kolesnyk, T. V. & Boichuk, A. Ia. (2024). Stymuliuвання розвитку «zelenykh» enerhetychnykh kooperatyviv yak formy orhanizatsii biznesu u rozbudovi sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii [Stimulating the development of ‘green’ energy cooperatives as a form of business organisation in the development of social infrastructure in rural areas]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, 9. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13648686>
13. Stepanenko, T., Yarova, V. & Dyakonov, S. (2022). Stalyi rozvytok silskykh terytorii Ukrainy: problemy ta perspektyvy [Sustainable Development of Rural Areas of Ukraine: Problems and Prospects]. *Black Sea Economic Studies*, 76. <https://doi.org/10.32782/bses.76-23>
14. Nezhyd, Y. & Bukhalo, O. (2024). Mistse oplaty pratsi v kontseptsii sotsialno vidpovidalnoho biznesu ahrarnoho sektora ekonomiky [Place of Remuneration in the Concept of Socially Responsible Business in the Agricultural Sector of the Economy]. *Scientific opinion: Economics and Management*, 3(87). <https://doi.org/10.32782/2521-666x/2024-87-8>
15. President of Ukraine. (2019). Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
16. 17 tsilei, shchob zminyty nash svit: ofitsiina platforma Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [17 Goals to Change Our World: Official Platform of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/>
17. Timonina, M. (ed.) (2022). Chyselnist naiavnogo naseleennia Ukrainy na 1 sichnia 2022 [Population of Ukraine as of January 1, 2022]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky.
18. The official website of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>
19. Verkhovna Rada Ukrainy. (2017). Pro pidvyshchennia dostupnosti ta yakosti medychnoho obsluhovuvannia u silskii mistsevosti: Zakon Ukrainy [On Improving the Accessibility and Quality of Medical Services in Rural Areas: Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2206-19#Text>
20. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy & Ministerstvo rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho gospodarstva Ukrainy. (2018). Pro zatverdzhennia Poriadku formuvannia spromozhnykh merezh nadannia pervynnoi medychnoi dopomohy [On the Approval of the Procedure for Forming Capable Networks of Primary Health Care Provision]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0215-18#Text>
23. Kondratieva, I. M. (2022). Rozvytok silskoi medytsyny v Ukraini v suchasnykh umovakh [Development of Rural Medicine in Ukraine in Modern Conditions]. *Derzhavne budivnytstvo*, 2(32), 118-127. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2022-2-11>
21. Médicos del Mundo. (2024). Dostup do systemy okhorony zdorovia v silskii mistsevosti pid chas viiny v Ukraini [Access to the Healthcare System in Rural Areas During the War in Ukraine: Analytical Report]. Retrieved from <https://surl.li/pngwio>